

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**AJINIYOZ NOMIDAGI NUKUS DAVLAT PEDAGOGIKA
INSTITUTI**

“TASDIQLAYMAN”
Ajiniyoz nomidagi NDPI o'quv ishlari
bo'yicha prorektor.
M.Ibragimov

2025 yil "06

**«BOLALARGA SPORT TURLARI BOYICHA
MUSOBAQALAR O'TKAZISH VA HAKAMLIK QILISH»**

**(SILLABUS)
(3-kurslar)**

Bilim soxasi:	100000 - Gumanitar
Ta'lim soxasi:	110000 - Pedagogika
Ta'lim yunalishi:	60111900-Maktabgacha va Boshlang'ish ta'limda jismoniy tarbiya va sport

Modul`/Fan sillabusi Jismoniy madaniyat fakul`teti
60111900 – Maktabgacha va boshlang`ish ta`limda jismoniy tarbiya va sport

Fan nomi:	Sport turlari boyicha musobaqalar o`tkazish va hakamlik qilish
Fan turi:	majburiy
Fan kodi:	STBJOHTQ15608
O`quv yili:	2025-2026
Semestr:	5-6
Ta`lim shakli:	kunduzgi
Mashg`ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	240
Ma`ruza	12
Amaliy mashgulotlar	96
Laboratoriya mashgulotlari	
Seminar	
Mustakil ta`lim	12
Kredit miqdori:	120
Baxolash shakli:	8
Fan tili:	Imtixon (og`zaki) o`zbek

Fan maqsadi (FM)

FM1 Talabalarga Fanni o`qitishdan maqsad – fan bo'yicha talabalarni sport turlarining qoidalari, musobaqalarni tashkil etish, o'tkazish usullari bilan tanishish va hakamlik etishga o'rgatish, sport turlarining qisqacha kelib chiqish tarixi, rivojlanish bosqichlari, musobaqalar tashkil etish va o'tkazish usullari haqida nazariy va amaliy ko`nikma va bilimlar bilan boyitilgan bo'lishi zurrur. Lektsiya, seminar darslarida o'qitishning aktiv usullaridan foydalangan holda nazariy bilimlar beriladi, amaliy darslarda lektsiya va seminar mashg'ulotlarda egallagan bilimlarini talabalar amaliy ko'rib bajarishi orqali kynikma va bilimlarga ega bo'ladi.

«Sport turlari bo'yicha musobaqalarni o'tkazish va hakamlik etish» fanini o'qitishda maqsadga erishish uchun belgilangan fanga tegishli bo'lgan vazifalar va topshiriqlar ijrosi hamda mavzularni mundarijasi tarafidan taqozo darajasida o'rgatish orqali amalga oshirishdan iborat. Fan bo'yicha talabalarning bilim, ko`nikma va bilimlarga quyidagicha taalablar qo'yiladi.

Fanni uzlashtirish uchun zarur boshlang`ich bilimlar

1	Sport turlarining kelib chiqish tarixi
2	Sport turlari bo`yicha o`tkazilgan musobaqalar, dastlabki qoidalar, sport federatsiyalari
3	Hakamlar vazifalari, jestlar, musobaqa qoidalari

Ta`lim natijalari (TN)

TN1	Sport turlari boyicha musobaqalar o`tkazish va hakamlik qilish fani bo'yicha tegishli bo'lgan nazariy va amaliy ma'lumotlarni o`rganish, har bir elementga e'tibor bergan holda, fan sirlarini to'liq o`zlashtirib olishlari, jamoa mehnatini tashkil etish va boshqarishdagi pedagogik qonuniyatlar, ijtimoiy muloqot va muomalaning sirlari;

TN2	- yengil atletika, kurash va suzish, sport uyinlari futbol, voleybol, basketbol, gandbol, kabi sport turlaridan musobaqalar tashkil etish haqida bilimlarga ega bo'lishi - yengil atletika, kurash va suzish, sport uyinlari futbol, voleybol, basketbol, gandbol, kabi sport turlarining uyin qoidalari
Bilimlar jixatidan:	
TN3	- yengil atletika, kurash va suzish, sport uyinlari futbol, voleybol, basketbol, gandbol, kabi sport turlarida uyinda hakamlilik etish metodikasi - sport turlaridan musobaqalar o'tkazish usullari haqida ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak.
TN4	- sport turlaridan musobaqalar o'tkazishda hakamlarning vazifalari, hakamlilik etish shartlari va hakamlarning jestlari - sport turlarida musobaqalarga tegishli hujjatlarni rasmiylashtirish tartibi haqida ko'nikmalarga ega bo'lishlari zurrur
TN5	- sport uyinlari turlaridan musobaqalar o'tkazishda musobaqa nizomini tuzish - sport uyinlari turlaridan musobaqalarga tegishli hujjatlarni rasmiylashtirish tartibi - sport uyinlari turlaridan musobaqalarga tayorlash haqida bilimlarga ega bo'lishlari zurrur.

Fan mazmuni

Mashgulotlar shakli: ma`ruza (M)

M1	Engil atletika turlari bo'yicha musobaqalar o'tkazish va hakamlilik qilish. Engil atletika turlari bo'yicha hakamlilik qilish qoidalari, hakamlarning vazifalari. Jahon miqiyosida musobaqalarning o'tkazilishi, Olimpiada o'yinlarining o'tkazilishi.
M2	Yakka spoert (kurash turlari suzish) turlari bo'yicha musobaqalar o'tkazish va hakamlilik qilish, qoidalari, hakamlarning vazifalari. Jahon miqiyosida musobaqalarning o'tkazilishi, Olimpiada o'yinlarining o'tkazilishi.
M3	Futbol o'yini bo'yicha dastlabki qoidalarining kelib chiqishi. Musobaqa sistemalari. Jahon miqiyosida sport tadbirlarining o'tkazilishi.
M4	Basketbol oyinining qoidalari va musobaqalarni tashkil qilish. O'zbekistonda rivojlanish tarixi. Musobaqa sistemalari.
M5	Voleybol oyinining o'yin qoidalarining kelib chiqishi, voleybol o'yini bo'yicha Jahon miqiyosida musobaqalarning o'tkazilishi
M6	Gandbol o'yini bo'yicha dastlabki o'yin qoidalarining kelib chiqishi, gandbol o'yini bo'yicha Jahon miqiyosida musobaqalarning o'tkazilishi Musobaqa sistemalari.

Mashgulotlar shakli: amaliy mashgulog (A)

A1	Engil atletika turlari bo'yicha musobaqalar o'tkazishni rejalashtirish.
A2	Engil atletika turlari bo'yicha Jahon miqiyosida o'tkazilgan tadbirlar
A3	Engil atletika Olimpiada o'yinlarida
A4	Engil atletika bo'yicha musobaqa nizomini tayyorlash. Musobaqalarda hakamlilik qilish.
A5	Engil atletika turlari bo'yicha musobaqalar o'tkazishda hakamlarning vazifalari.
A6	Musobaqalarda kerakli hujjatlarni yuritish tartibi
A7	Kurash turlari bo'yicha musobaqalarni tashkil etish va o'tkazish.
A8	Milliy kurash bo'yicha musobaqalar o'tkazishning qoidalari va hakamlilik qilish
A9	Sambo, belbog'li kurash bo'yicha musobaqalar o'tkazishning qoidalari va hakamlilik qilish,
A10	Dzyu-do bo'yicha musobaqalar o'tkazish qoidalari hakamlarning vazifalari.
A11	Kurash turlarida hakamlarning vazifalari.
A12	Kurash turlari bo'yicha Jahon chempionatlari va Olimpiada o'yinlari
A13	Suzish sporti bo'yicha musobaqalar tashkil qilish va o'tkazish.
A14	Suzish turlari bo'yicha hakamlarning vazifalari
A15	Suzish turlari bo'yicha musobaqa hujjatlarini rasmiylashtirish (musobaqa nizomi,

	talabnomalar, protokollar)
A16	Suzish turlari bo'yicha Jahon chempionatlari va Olimpiada o'yinlari
A17	Futbol o'yini bo'yicha musobaqalar o'tkazishni rejalashtirish va xakamlik qilish.
A18	Futbol bo'yicha musobaqa nizomini ishlab chiqish
A19	Futbol bo'yicha Musobaqalarda kerakli hujjatlarni yuritish tartibi.
A20	Futbol o'yini bo'yicha xakamlarning vazifalari.
A21	Futbol o'yini bo'yicha musobaqa sistemalari
A22	Futbol bo'yicha O'zbekiston miqiyosidagi musobaqalarning o'tkazilishi
A23	Futbol bo'yicha Jahon chempionatlarini o'tkazilishi
A24	Futbol bo'yicha Olimpiada o'yinlarini o'tkazilishi
A25	Basketbol o'yini bo'yicha musobaqalar o'tkazishni rejalashtirish va xakamlik qilish.
A26	Basketbol bo'yicha musobaqa nizomini ishlab chiqish
A27	Basketbol bo'yicha Musobaqalarda kerakli hujjatlarni yuritish tartibi.
A28	Basketbol o'yini bo'yicha xakamlarning vazifalari.
A29	Basketbol o'yini bo'yicha musobaqa sistemalari
A30	Basketbol bo'yicha O'zbekiston miqiyosidagi musobaqalarning o'tkazilishi
A31	Basketbol bo'yicha Jahon chempionatlarini o'tkazilishi
A32	Basketbol bo'yicha Olimpiada o'yinlarini o'tkazilishi
A33	Voleybol o'yini bo'yicha musobaqalar o'tkazishni rejalashtirish va xakamlik qilish.
A34	Voleybol bo'yicha musobaqa nizomini ishlab chiqish
A35	Voleybol bo'yicha Musobaqalarda kerakli hujjatlarni yuritish tartibi.
A 36	Voleybol o'yini bo'yicha xakamlarning vazifalari.
A 37	Voleybol o'yini bo'yicha musobaqa sistemalari
A38	Voleybol bo'yicha O'zbekiston miqiyosidagi musobaqalarning o'tkazilishi
A39	Voleybol bo'yicha Jahon chempionatlarini o'tkazilishi
A40	Voleybol bo'yicha Olimpiada o'yinlarini o'tkazilishi
A41	Gaandbol o'yini bo'yicha musobaqalar o'tkazishni rejalashtirish va xakamlik qilish.
A42	Gandbol bo'yicha musobaqa nizomini ishlab chiqish
A43	Gandbol bo'yicha Musobaqalarda kerakli hujjatlarni yuritish tartibi.
A44	Gandbol o'yini bo'yicha xakamlarning vazifalari.
A45	Gandbol o'yini bo'yicha musobaqa sistemalari
A46	Gandbol bo'yicha O'zbekiston miqiyosidagi musobaqalarning o'tkazilishi
A47	Gandbol bo'yicha Jahon chempionatlarini o'tkazilishi
A48	Gandbol bo'yicha Olimpiada o'yinlarini o'tkazilishi
Mashgulotlar shakli: Seminar mashgulog (S)	
S1	Engil atletika turlari bo'yicha musobaqalar o'tkazish va hakamlik qilish. Engil atletika turlari bo'yicha hakamlik qilish qoidalari, hakamlarning vazifalari. Jahon miqiyosida musobaqalarning o'tkazilishi, Olimpiada o'yinlarining o'tkazilishi.
S2	Yakka spoert turlari (kurash turlari suzish) turlari bo'yicha musobaqalar o'tkazish va hakamlik qilish, qoidalari, hakamlarning vazifalari. Jahon miqiyosida musobaqalarning o'tkazilishi, Olimpiada o'yinlarining o'tkazilishi.
S3	Futbol o'yini bo'yicha dastlabki qoidalarning kelib chiqishi. Musobaqa sistemalari. Jahon sportining rivojlanish tarixi. Jahon sporti musobaqalarida ishtiroq etish. Jahon miqiyosidagi sport tadbirlari turlari, ularga qo'yiladigan talablar.
S4	Basketbol oyinining qoidalari va musobaqalarni tashkil qilish. O'zbekistonda rivojlanish tarixi. Musobaqa sistemalari.
S5	Voleybol oyinining o'yin qoidalarining kelib chiqishi, voleybol o'yini bo'yicha Jahon miqiyosida musobaqalarning o'tkazilishi
S6	Gandbol o'yini bo'yicha dastlabki o'yin qoidalarining kelib chiqishi, gandbol o'yini bo'yicha Jahon miqiyosida musobaqalarning o'tkazilishi Musobaqa sistemalari.
<i>Объяснение Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева Направление: Физическая культура и спорт</i>	

Профил подготовки: Организация и проведение соревнований в массовых видах спорта
1. Мировые спортивные мероприятия
История развития мирового спорта. Участие в мировых спортивных соревнованиях. Виды мировых спортивных мероприятий, требования к их проведению.

Mustaqil ta'lim(MT)

1	Seminar va amaliy mashg'ulotlarga tayyorgarlik ko'rish va uy ishlarini bajarish	60 soat
2	Vaziyatli masalalar (keys-stadi) tuzish	10-soat
3	Mavzular bo'yicha manbalar yig'ish ma tarjima qilish	10-soat
4	Fan mavzulariga oid esse yozish	10-soat
5	Konfrensiyalarga tezis tayyorlash	10-soat
6	Mavzular bo'yicha mustaqil referat ishini bajarish	20-soat

Asosiy adabiyotlar

1.	Goncharova O.V. Yosh sportchilarning jismoniy qobiliyat O'zDJTI nashriyoti- matbaa bo'limi». 2006. 171 b
2.	Niyozov I. Engil atletika. (o'quv qo'llanma) Farg'ona nashriyoti -2005 yil 103b.
3.	Aliyev M.B., T.S.Usmanxo'jayev T.S. Sport o'yinlari – futbol Darslik 2006 y
4.	Futbol Darslik Usmono'jaev T.S. T, O'zDJTI, 2006 y.
5.	Ayrapetyanc L.R. "Voleybol" Uchebник. T, UzGosIFK 2005 g.
6.	Kazakov A.R. Sport va harakatli o'yinlar o'qitish metodikasi (Voleybol) o'quv qo'llanma 2021
7.	Sport kurashi nazariyasi va uslubi. Darslik Kerimov F.A. 2005
8.	Belbo'gli kurashchilarning jismoniy tayyorgarligi O'quv qo'llanba Usmonxo'djaev T. 2020
9.	O'. A. Farmonov. Basketbol nazariyasi va o'qitish metodikasi darslik:/ Durdona nashriyoti Buxoro 2021y
10.	Sport ham harekatli o'yinlar (Gandbol) sabaqliq

Tavsiya qilinadigan qo'shimcha adabiyotlar

1.	Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob xalqimiz bilan birga quramiz.Toshkent "O'zbekiston" - 2017 y.
2.	Sh.Mirziyoev Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. "O'zbekiston" NMIU, 2016 y.
3.	Sh.Mirziyoev Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini taminlash - yurt taraqqiyoti va xalq faravonligining garovi."O'zbekiston" NMIU,2016y.
4.	Malinina N.N. Gimnastika i metodika prepodavaniya. Metodicheskoe posobie. Tashkent, 2001
5.	Efimenko A.I., Ywldashev Q.Q., Umarov M.N. Gimnastika darsining samaraligini oshirish usullari. O'quv qo'llanma Toshkent, 1995 g
	<u>Жукова, Е. С. Организация и проведение зрелищных мероприятий на воде : учебное пособие : [16+]/ Е. С. Жукова, И. В. Абраменко, Г. А. Тарасевич</u>

Internet manzillari

1. www.ziyonet.uz
2. www.childpsy.ru
3. www.edu.uz
4. www.bilimdon.uz
5. www.pedagog.uz

6. www.cspi.uz

7. <https://www.enu.kz/kz>

Talabning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

a) 5 baho olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini to'liq yoritib olish;
- fanning mavzularini bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
- fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa;
- fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon etib olish;
- berilgan savollarga aniq va lo'nda javob berib olish;
- konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
- mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa meyoriy-xuquqiy xujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;
- fanga tegishli mavzulardan biri bo'yicha ilmiy maqola chop ettirgan bo'lsa;
- tarixiy jarayonlarni sharhlay bilsa;

b) 4 baho olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fanning mavzularini bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
- fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushingan bo'lsa;
- fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirasida bajarsa;
- fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob berib olish;
- fan bo'yicha konspektini puxta shakllantirgan bo'lsa;
- fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa meyoriy xujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.

v) 3 baho olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
- fanning mavzularini tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilmas;
- bayon qilish ravon bo'lmasa;
- fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar berilmas;
- fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.

g) quyidagi hollarda talabning bilim darajasi qoniqsiz 2 baho bilan baholanishi mumkin:

- fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayorgarlik ko'rilmagan bo'lsa;
- fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
- fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olinganligi sezilib tursa;
- fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
- fanga doir berilgan savollarga javob berilmasa;
- fanni bilmasa.

Fan o'qituvchisi to'g'risida ma'lumot

Muallif:	Utegenov Marat Bisenbaevich
E-mail:	Utegenov78@gmail.com
Tashkilot:	Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti
Takrznchilar:	QDU – ning Jismoniy madaniyat fakul'teti dekani, p.f.n. dots. N.Kaypov

Mazkur Sillabus Ajiniyoz nomidagi NDPI-ning ukuv-uslubiy Kengashining 2025 yil «12»
06 № 11 sonli yigilish bayoni bilan tasdiqlangan.

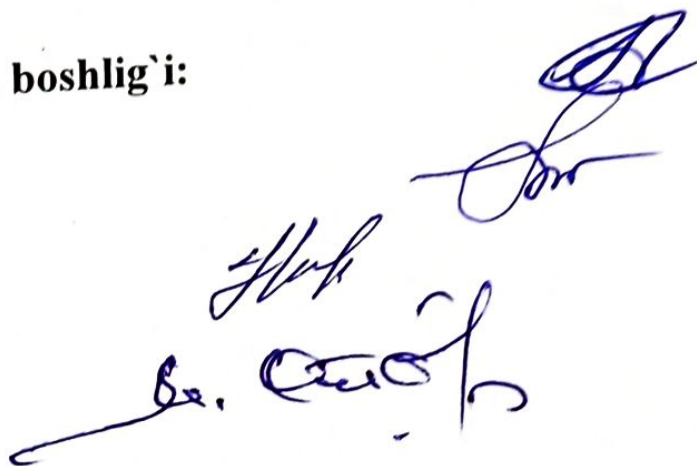
Mazkur Sillabus Ajiniyoz nomidagi NDPI-ning Sport fanlari kafedrasining 2025 yil «12»
06 № 11 sonli yigilish bayoni bilan ma'qullangan.

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i:

Fakul'tet dekani:

Kafedra mudiri:

Tuzuvchi:

A.Abdiev

A.Utepbergenov

A.Niyazov

M.Utegenov